

NOVÉ BUDIMÍRSKE ČASY

NEW BUDIMÉR TIMES

Občasník

číslo 2/december 2020

„V Americe
dobré žiče...“

LADISLAV
UJHÁZY

a jeho príbeh

oslavy

110. VÝROČIA
ZALOŽENIA
DHZ BUDIMÍR

15 rokov BURZY
STAROŽITNOSTÍ

75. výročie
oslobodenia obce

Obnova
AMFITEÁTRA

Na úvod

Milé čitateľky, milí čitatelia,

naš občasník vychádza len dvakrát v roku, medzi jednotlivými číslami teda prejde dostatok času. Na začiatku leta, kedy vyšlo prvé tohtoročné, som dúfala, že o pol roka sa pandemická situácia zlepši a my budeme mať v pamäti kopec zážitkov, ktoré by sme vám prostredníctvom Budimírskych Časov sprostredkovali. Žiaľ, opak je pravdou, no aj napriek tomu som rada, že naše stránky sa zaplnili a prinášame vám aj historické témy a príbehy, ktoré sú nejakým spôsobom späté s našou obcou. Vždy ma prekvapí, koľko nových poznatkov prinesú naši prispievatelia a koľko nového sa vždy môžeme naučiť. Opäť oslavujeme alebo si pripomíname aj zopár výročí, o ktorých sa môžete dočítať na nasledujúcich stránkach. Všetkým oslávencom prajeme veľa úspechov do ďalších dní a všetkým významným udalostiam želáme, aby sa na ne nezabudlo.

10 rokov dovŕšili aj Nové Budimírske Časy. Ak by boli školákom, ocitli by sa v dištančnej výučbe, samé doma, bez dozoru a vísia na internete. Majú šťastie, že sú len „obyčajným“ časopisom, no napriek tomu si dovoľm zaželať im veľa strán, ešte viac čitateľov a nových prispievateľov. Hlavne to posledné menované by veľmi privítali, takže budme ľudia a v tomto predvianočnom čase, kedy sa rozdáva dobro rôznym charitatívnym projektom (čo je vec nesmierne dôležitá a odporúčame ju vykonávať aj naďalej), podporme aj NBČ. Veď sú naše a čaká ich možno búrlivé pubertálne obdobie :) Našepkám vám čo by ich potešilo. Hlavne veci nehmotné - článok, fotka, či postreh.

V neposlednom rade vám v mene celej redakčnej rady s príchodom Vianoc prajeme lásku, radosť, nehu, aby ste prežili nadchádzajúce sviatky v kruhu svojich najbližších a hlavne v zdraví.

Pripájam novoročný vinš, inšpirovaný aktuálnou spoločenskou situáciou:

*Nech veselá je novoročná žúrka,
aby vás nezastihla víchrica, či búrka.
Nech Božie mlyny melú spravodlivo aj v novom roku,
priateľov verných, bez Judášov po boku.*

PF 2021!

(E. B.)

REDAKCIA

Sídlo vydavateľa: Obecný úrad Budimír 19, 044 43 Budimír

IČO vydavateľa: 00324001

Dátum vydania: 16. december 2020, 10. ročník

Registrácia: Ministerstvo kultúry SR EV 5202/15, ISSN 1339-9772

Redakčná rada: PaedDr. Jana Bavoľárová (J. B.), Mgr. Jozef Guniš, st. (J. G.),

Ing. Zuzana Kšenzíghová (Z. K.), Mgr. art. Eva Bodnárová (E.B.)

Príprava do tlače a grafika: Mgr. art. Eva Bodnárová

Náklad: 450 výtlačkov

E-mail: budimirskecas@gmail.com

Za vecnú správnosť príspevkov zodpovedajú autori. Uverejnené príspevky sa nemusia stotožňovať s názorom vydavateľa.

Fotografia na titulnej strane obálky: Amfiteáter v miestnom historickom parku

Z OBECNÉHO ÚRADU...

MGR. VOJTECH STAŇO

starosta obce Budimír

Vážení občania,

v občasníku NBČ číslo 1/2020 som sa zmieňoval o momentálnej celosvetovej situácii súvisiacej so šírením koronavírusu, ktorý spôsobuje ochorenie COVID 19, dúfajúc že v tomto čase už budeme len bilancovať ako sme sa úspešne zbavili tejto plagi. Opak je pravdou a situácia je akútnejšia ako bola v jarných mesiacoch. Vyskúšali sme si aj celoplošné testovanie. A tu v tejto súvislosti som sa utvrdil v tom, že obec má kopec skvelých ľudí, ktorí dokážu zvládnuť veľmi náročné úlohy, ktoré takéto situácie prinášajú. Chcem vyzdvihnúť odbornosť, profesionalitu týchto

ľudí a v neposlednom rade ľudskosť. Tiež je potrebné vyzdvihnúť disciplinovanosť ľudí, vás občanov, vaše pochopenie s priebehom tejto akcie, kde vaše správanie bolo ukážkové. Ukážkové ako vedľa spolu kooperovať dve strany, aby zvládli problém na jednotku. Vo svete sa poukazuje na Japonsko a ich národ, ako disciplinovane sa vedľa správať v záťažových situáciách. Vy všetci ste boli krásnou ukážkou disciplíny, pochopenia a tolerance. Nevieť čo všetko nám prinesie budúcnosť, ale vy ju zvládnete. Patrí vám všetkým veľké ďakujem.

Celoplošné testovanie sa uskutočnilo 31.10. a 1.11. Podieľali sa na ňom: PZ SR a OS SR, členovia DHZ Budimír, zdravotníci a dobrovoľníci v administratíve, OÚ Budimír, Pizzeria Campo Dei Giochi a prispeli aj šikovné ženy a Cukráreň Rodinka príjemným občerstvením

INVESTIČNÉ ZÁMERY PRE ROK 2021

je život a plány aj v tejto oblasti. Obec má naplánované rôzne investičné zámery, a to aj v súvislosti s podanou žiadosťou o dotáciu

je život a plány aj v tejto oblasti. Obec má naplánované rôzne investičné zámery, a to aj v súvislosti s podanou žiadosťou o dotáciu

na **rekonštrukciu miestnej komunikácie „Výšný koniec“**. Na túto sme však doposiaľ nedostali odpoveď, aj keď termín uzáverok už je dávno za nami. Obec podala žiadosť o dotáciu na rekonštrukciu **domu smútku**, kde ani na túto žiadosť sme doposiaľ neobdržali odpoveď. Dostali sme informáciu k žiadosti o dotáciu na **rekonštrukciu kaštiela Florián** – kúrenie a podlahy, a to o neschválení žiadosti pre nedostatok finančných prostriedkov. Naďalej zostáva v hre aj žiadosť o dotáciu na odkanalizovanie obce a s tým súvisiace kroky.

Ukončila sa **rekonštrukcia a modernizácia hasičskej zbrojnice** v obci s celkovými nákladmi v sume 25.923,40, - Eur, z toho bola dotácia v sume 17.190,47, - Eur a spolufinancovanie obce v sume 8.732,93, - Eur.

Výstavba amfiteátra v miestnom parku bola ukončená s celkovými nákladmi v sume 52.342,84, - Eur, z toho 14.000, - Eur dotácia z Úradu vlády SR a spolufinancovanie obce v sume 38.342,84, -Eur. Je nám však ľúto, že sme túto stavbu zatiaľ nemohli predstaviť širšej verejnosti, ako sú oslavy apod., ale verím, že aj na to príde čas.

Prehľad množstva odovzdaného odpadu na zbernom dvore.

	Veľkoobjemový	Plasty	Sklo	Zmiešané obaly	Izol. Mater.	Stavebná suť	Drevo	Spolu odpad za mesiac
	200307	170203	200102	150106	170604	170107	2E+05	
Január	2,100	0,420		0,220	0,200	5,860		8,800
Február	2,890	0,610	2,200					5,700
Marec	0,950					5,540	1,510	8,000
Apríl	1,120				0,080	3,500	3,170	7,870
Máj	1,770				0,090	5,820	2,130	9,810
Jún	1,140				0,600		2,720	4,460
Júl	3,660				0,350	6,820	4,530	15,360
August	3,410				0,620	4,600	6,010	14,640
September	3,800				0,170	6,880	3,450	14,300
Október	1,240				0,250		1,550	3,040
November	1,740						1,280	3,020
December								
Spolu za odpad:	23,820	1,030	2,200	0,220	2,360	39,020	26,350	95,000

množstvo je uvedené v tonách

Odpadové hospodárstvo v našej obci sme riešili a riešime každý rok, hlavne otázku ako znížiť náklady na tento úsek. Na základe toho sme aj minulý rok upravili resp. obmedzili odovzdávanie odpadu na zbernom dvore a preniesli sme to na zberovú spoločnosť, ktorá ho zbiera priamo z domácností. V prvej tabuľke sú uvedené množstvá odovzdané na zbernom dvore, a to v časovom období január až november 2020. V tomto období sme celkovo odovzdali cez zberný dvor 95 t separovaného odpadu. Koľko sme odovzdali z domácností zatiaľ štatistiku nemáme. Obmedzením na zbernom dvore sme znížili náklady o takmer 8.000, - Eur. Napriek tomu sa poplatok za odvoz a likvidáciu odpadu pohybuje v sume cca 31.50, - Eur na osobu za rok. Súčasný poplatok od občanov je 23 - Eur. Vychádzajúc zo zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch je avizované každoročné zvyšovanie nákladov na zber a likvidáciu odpadu. Preto je potrebné, aby sa prehodnotil poplatok za odpad a opätovne sa pristúpilo k úprave výšky poplatku na rok 2021. Výška poplatku bude navrhovaná na sumu 28, - Eur za osobu na rok.

Prehľad za rok 2019

Prepočet podľa nákladov a výdavkov		Počet obyvateľov	Na 1 osobu
Náklady 2019	58 425,77 €	1200	48,69
Výdavky 2019	56 992,37 €	1200	47,49
N á k l a d y 2019 – január – december			
FÚRA s.r.o.	vývoz KO+prenájom SN+nebez.odpad+vrecia,štúdie	25 908,63	
H&V Investment s.r.o.	vývoz VKK a likv.odpadu- zberný dvor	20 841,12	
AGRO Plus s.r.o.	prenájom zberný dvor	2 880,00	
MEVA-SK s.r.o.	plastová nádoba – 1101	1 298,40	Počet obyvateľov Na 1 osobu
		50 928,15	1200 42,44

Prehľad za rok 2020

Prepočet podľa nákladov a výdavkov		Počet obyvateľov	Na 1 osobu
Náklady 2020 – 1-10	44 890,68 €	1200	37,41
Výdavky 2020 – 1-10	46 033,28 €	1200	38,36
N á k l a d y 2020 – január – december			
KOSIT	vývoz KO – 1-10/2020	20 832,05	
H&V Investment s.r.o.	vývoz VKK a likv.odpadu- zberný dvor	12 609,61	
AGRO Plus s.r.o.	prenájom zberný dvor	2 880,00	
MEVA-SK s.r.o.	plastová nádoba – 1101+ 11001 – čierny	1 472,40	Počet obyvateľov Na 1 osobu
		37 794,06	1200 31,50

Naša obec nebola výnimkou pri znížení príjmu z podielových daní obciam v roku 2020. V našom prípade išlo o 32.000, - Eur. Vláda následne poskytla možnosť obciam čerpať výpadok podielových daní vo forme bezúročnej pôžičky. Ide o úver, ktorý obec musí použiť v tomto roku a splácanie pripadá na roky 2024

až 2028. Obecné zastupiteľstvo schválilo doplnenie výpadku finančných prostriedkov v tejto ponúknutej forme. Na záver roka dovoľte, aby som vám poprial pokojné prežitie vianočných sviatkov v zdraví a v kruhu najbližších.

Mgr. Vojtech Staňo
starosta obce

75. VÝROČIE OSLOBODENIA OBCE

OBEC BUDIMÍR OSLOBODILI VOJSKÁ, KTORÝM VELIL HRDINA SOVIETSKÉHO ZVÄZU

V máji 2020 sme si pripomenuli ukončenie II. svetovej vojny v Európe. Je tomu už 75 rokov od skončenia tohto najväčšieho apokalyptického konfliktu v dejinách ľudstva. Prechod osloboditeľskej Červenej armády cez Karpaty v jeseni 1944 znamenal aj začiatok oslobodzovania Slovenska. Vďaka monumentálnej knihe maršala Grečka „Čerez Karpaty“ (rus. Через Карпаты) je možné sa dozvedieť viac o oslobodzovaní východného Slovenska. No až digitalizácia dokumentov z obdobia Veľkej vlasteneckej vojny, ktorú realizuje Ústredný archív Ministerstva obrany Ruskej federácie, umožňuje sa oboznámiť aj s podrobnejším priebehom bojových operácií aj na východnom Slovensku. Ich publikovanie na Internete je dostupné každému záujemcovi.

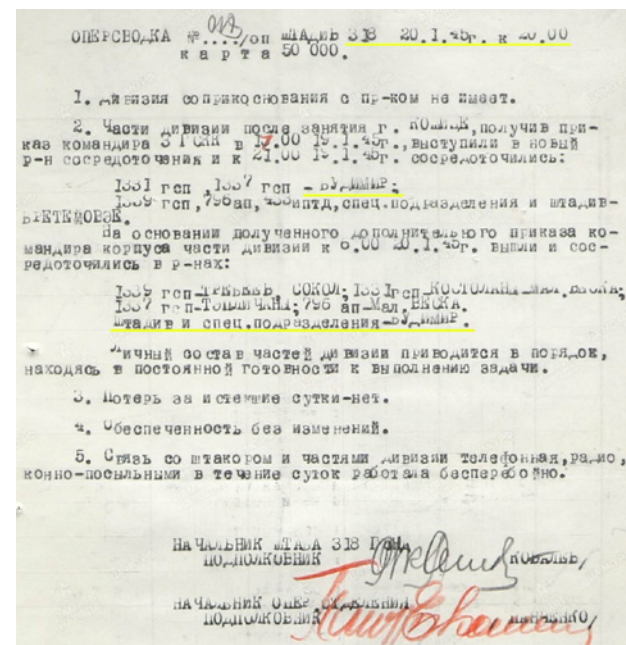
Pohyblivejšie a početnejšie sovietske vojsko znamenalo na prelome rokov 1944/45 veľké úspechy na východnom fronte najmä v rovinnom teréne. Rýchlym postupom sa napr. vojská II. ukrajinského frontu sovietskej Červenej armády dostali na juhu až k strednému Dunaju a k južným hraniciam dnešného Slovenska. Podstatnú časť východného Slovenska oslobodili vojská 4. ukrajinského frontu (skr. tiež 4.UF), ktorým velil **armádny generál I. J. Petrov**. V súčinnosti so susednými bojovými zoskupeniami (1. UF a 2. UF) boli uskutočnené dve významné vojenské operácie, ktoré k tomu prispeli. V období 9. septembra 1944 až 28. novembra 1944 to bola **Karpatská (užhorodská) operácia**. Počas nej Sovieti prekročili hrebeň Karpát a oslobodili podstatnú časť Zemplína (aj Podkarpatskú Rus, ako súčasť predvojnovnej ČSR). V tuhej zime 1944/45 sa nedalo vyhnúť veľmi ná-

ročnému horskému terénu Slanských vrchov. Začiatok bojov o priesmyky Dargov, Slanec a línie pozdĺž rieky Ondava, znamenal koniec tejto operácie. Následná **Západokarpatská operácia** (15.01.1945 – 18.02.1945) znamenala oslobodenie Košíc, Budimíra, Prešova i celého východného Slovenska. Po prekonaní Slanských vrchov (cez horské priesmyky Slanec, Dargov, Petič) sa hlavné velenie Červenej armády rozhodlo pre nezvyčajný manéver, ktorý značne zaskočil aj okupantov v tejto časti Slovenska (nemeckú 1. tankovú armádu a maďarskú 1. kráľovskú armádu). Hlavné sily 4. UF začali postupovať z juhu, resp. juhovýchodu na sever, resp. severozápad. Rozhranie dvoch armád tohto frontu (1. gardová armáda, 18. armáda) viedlo práve údolím Torysy. Zo vzduchu tieto armádne zbory podporovala 8. letecká armáda ako súčasť spomínaného 4. UF. Hlavné sily 18. armády, ktorej veliteľom bol v

tom čase **generálporučík A. I. Gastilovič**, postupovali údolím Hornádu a neskôr aj Bodvy. V noci z 18. na 19. januára 1945 vojská jej prvého sledu oslobodili Košice a prenikli až ku Kostolňanom nad Hornádom. Veľký podiel na oslobodení Košíc mali tieto dve divízie: 237. strelecká divízia (pirjatinská), ktorej velil plukovník Tetenko a 318. horská strelecká divízia (novorosijská) pod velením generálmajora **Vasilija Fiodoroviča Gladkova**, Hrdinu Sovietskeho zväzu.

Pripomeňme si aspoň základné fakty týkajúce sa oslobodenia obce BUDIMÍR. V smere Ďurkov – Rozhanovce – Budimír postupovala **318. horská strelecká divízia generálmajora Gladkova (skr. 318. hsd)**. Jej ľavé krídlo prešlo sedlom Chvalabohu pod Košickou horou a ráno 19. januára 1945 (piatok) prvosledové jednotky oslobodili obec Ťahanovce, kontrolovali priestor pod Hradovou a vstup do Čermelského údolia. Následne dostalo velenie divízie nové rozkazy (pozri Operatívne hlásenie štábu 318. Hsd. 20.1.1945 o 20:00 h) a do 21:00 h **dňa 19.1.1945 oslobodili jej jednotky obec Budimír**. Hlavné bojové jednotky 318. horskej streleckej divízie boli v uvedenú hodinu rozmiestnené takto: **horské strelecké pluky 1331. a 1337. boli sústredené v chotári obce Budimír**, 1339. horský strelecký pluk a 796. horský delostrelecký pluk už oslobodili i susedné Bretejovce.

Ďalšie, nové rozkazy, ktoré dostalo velenie divízie (od veliteľa 3. horského streleckého

Operatívne hlásenie štábu 318. Hsd. 20.1.1945 o 20:00 h

zboru) znamenali preskupenie vojsk. Susedná 237. strelecká divízia (pirjatinská) po oslobodení Košíc sa presunula v smere Beniakovce – Vajkovce – Kráľovce. Aj 318. hsd. dostala nový smer hlavného útoku, presun z údolia Torysy k železnici a k rieke Hornád. Jej hlavné bojové jednotky boli dňa 20.1.1945 o 6:00 h rozmiestnené takto: 1339. horský strelecký pluk bol v priestore Trebejov – Sokol; 1331. horský strelecký pluk bol v priestore Kostolany nad Hornádom – Malá Vieska, 1337. pluk bol v chotári obce Tepličany a 796. horský delostrelecký pluk bol v Malej Vieske. **Štáb 318. horskej streleckej divízie a špeciálne jednotky boli v tento večer v Budimíre** (tu zrejme bolo 20.1.1945 o 21:00 h napísané aj uvedené operatívne hlásenie). Operatívne hlásenie štábu 318. hsd zo dňa 20.1.1945 tak bolo zrejme základným podkladom, aby danú situáciu zaznačilo velenie

Geografické znázornenie postupu osloboditeľov v okolí obce Budimír (štáb 4. UF)

horské strelecké pluky (1331., 1337. a 1339.) a 796. horský delostrelecký pluk. Pripomeňme, že sídlo štábu 318. Divízie v dnešnom okrese Košice – okolie bolo 18.1.1945 v Košickom Klečenove, 19.1.1945 v Bretejovciach, 20.1.1945 v Budimíre, ďalší deň v Sokoli.

Armádný generál I. J. Petrov, veliteľ 4. ukrajinského frontu, Hrdina Sovietskeho zväzu (29.5.1945)
Generál Petrov má v Košiciach bustu.

Generál A. J. Gastilovič, veliteľ 18. armády 4. UF

Generál major V. F. Gladkov, veliteľ 318. horskej streleckej divízie, Hrdina Sovietskeho zväzu (17.11.1943). Generál Gladkov je čestným občanom mesta Humenné. V meste Snina po ňom pomenovali ulicu.

Túto významnú udalosť, oslobodenie obce BUDIMÍR dňa 19.1.1945, by mala pripomínať nová pamätná tabuľa umiestnená na

budove obecného úradu. Večná sláva osloboditeľom!

Ing. Mgr. Anton Meteňko, PhD.
(Slovenský zväz protifašistických bojovníkov)

BURZA STAROŽITNOSTÍ V BUDIMÍRI SI PRIPOMÍNA 15 ROKOV

Oblúbená burza starožitností sa začiatkom roka 2004 presťahovala z Čečejevca do Budimíra. Sťahovaniu predchádzala príprava objektu starej sýpky na nový účel.

Budova, ktorá bola roky zanedbávaná, opustená a chátrala, bola zrenovovaná. Pribudli nové nátery v exteriéri aj v interiéri, vyčistilo sa aj okolie sýpky. V sýpke sa nainštalovala nová elektroinštalácia, rozvody a osvetlenie. Pamiatkari sa potešili novým dverám v historizujúcom štýle, ale hlavne dovnútra sa nasťahovali svedkovia minulosti – nábytok a iné starožitné predmety, ktoré odvtedy obdivovali tisícky párov zvedavých očí návštevníkov.

Nádvorie pred starým kaštieľom na „Parádnom dvore“ sa stalo akýmsi centrom milovníkov starožitností a aj ľudí, ktorí obdivujú tieto krásne predmety a hľadajú pre ne nové uplatnenie vo svojich domovoch.

Od apríla roku 2004 sa v mesačných intervaloch organizujú burzy starožitností a kuriozít. Návštevníci prichádzajú nielen z Košíc a celého Slovenska, ale počuť tu aj poľštinu, maďarčinu, nemčinu, češtinu, taliančinu i

ukrajinčinu.

Verejnosť všetkých vekových a spoločenských kategórií sa tu raz mesačne stretne, aby si nielen pohľadkala dušu predmetmi, ktoré vytvorili ruky a duše našich predkov, ale stretnú sa tam starí známi a vymenia si najnovšie klebety. Pôvodnú obchodnú stránku burzy postupne dopĺňa piknik, korzo či rendez vous. Kombinácia týchto faktorov dodáva tomuto priestoru jedinečnú atmosféru.

Aj miestni obyvatelia tu ponúkajú svoje produkty domácej výroby či už domáci med, pletené košíky, domáce limonády, lahôdky

Interiér sýpky

alebo a aj nepotrebné veci z komory.

Viac ako stovka búrz mala aj

svoje sprievodné podujatia. Dvakrát ročne sa parkovisko pred sýpkou naplní vôňou benzínu, keď „deduškovia na kolesách“ prilákajú mnohých obdivovateľov. Zraky fanúšikov automobiloveteránov obdivovali staručký Dion Bouton z roku 1904 ale aj experimentálne vozidlo Vysokej školy technickej v Košiciach, ktorému liter paliva vystačil na 700 km.

Výlety do minulosti priniesli na nádvorie starého kaštieľa historické osobnosti Buffalo Billa, Františka Jozefa so Sissi, Františka II. Rákozciho a kráľ Karol Róbert sa tu pripravoval na svoj boj pri Rozhanovciach. Spisovatelia a historici Pavel Dvořák s manželkou, Miloš Jesenský, Štefan Eliáš a Milan Kolcún tu predstavili svoje knižné publikácie.

Medzi zaujímavosti burzy patrili aj scénky upalovanie bosorky, vzlet prvého balóna, odlievanie zvonov či odhaľovanie tajomstiev starých kuchýň a mnohé iné.

Radi privítame aj ďalších Budimírčanov „Na Parádnom Dvore“.

Dole Karol Linhart, nad ním spisovateľ Pavel Dvořák

Burza starožitností na „Parádnim dvore“

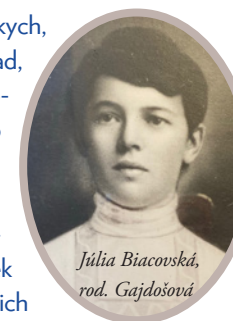
Karol Linhart starožitník, LinArt

„V AMERICE DOBRE ŽICE...“

Zanechali svoje rodiny, blízkych, domovy, no zároveň i hlad, biedu a slabé sociálne pomery za vidinou lepšieho života. Prišli do úplne neznámeho prostredia – dynamicky sa rozvíjajúcich miliónoch miest, gigantických tovární, bez akejkoľvek znalosti jazyka a na dlhé roky odlúčení od svojich najbližších. Takýto osud na prelome 19. a 20. storočia

čakal na vyše 480-tisíc Slovákov. Zo Šarišskej župy to bolo vyše 50-tisíc vysťahovalcov. Emigrácia je bytostnou súčasťou slovenských dejín. Naši starí a prastarí otcovia opúšťali svoje rodiny a odchádzali do neznámeho sveta (história sa dnes opakuje). Vôbec netušíme, aké to museli mať prvé generácia prisťahovalcov do Ameriky ťažké. Bez znalosti reči, spôsobov, len s veľkou chuťou pracovať. O jeden takýto príbeh sa s nami podelila pani Heather Andrews, pravnučka budimírkeho emigranta Jána Biacovského. Budeme radi, ak nám aj vy zašlete zaujímavosti späť s Budimírom.

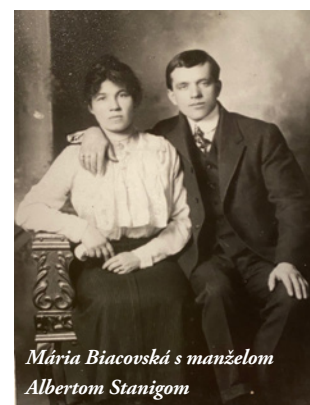
Júlia Biacovská, rod. Gajdošová

Ján Biacovský

Jedna jahoda spadla do trávy vedľa nej. Druhá jej pristála pri nohe. Napokon ju jedna trafila priamo do hlavy. Júlia sa sladko zasmiala. Jahody vložila do vrečka zástery a rýchlo si uhladila vlasy. Usmievala sa pozorajúc na Jána – mladého záhradníka zo susedného veľkostatku, ktorý sa jej zapáčil hneď na prvý pohľad. Jahody boli očividne cestou do srdca 18-ročnej Júlie Gajdošovej. Krátko

nato sa rozhodla zanechať prácu slúžky v Budimíri a nasledovať svojho nápadníka, Jána Biacovského, na nový kontinent – budovať nový, lepší život. Do krajiny, v ktorej nikdy predtým nebola a ktorej jazyk nepoznala. Tak ako mnoho ďalších ľudí žijúcich vo vtedajšom Rakúsko-Uhorsku a Poľsku na začiatku 20. storočia, tak aj Ján a Júlia zatúžili po „americkom sne“ – možnosti lepšie platení

Mária Biacovská s manželom Albertom Stanigom

Anna Biacovská (nena) s manželom Ondrejom Strakom (bačim)

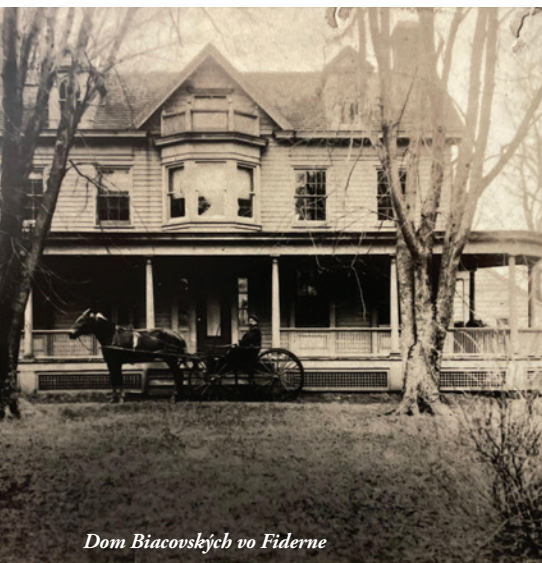

Mladomanželovia Ján a Júlia Biacovskí

práce a iného života, než na ktorý boli zvyknutí. Ich spoločný príbeh síce začína v Budimíri, no Júlia žila s rodičmi v Bretejovciach a do Budimíra prišla za prácou. Mala šiestich súrodencov. Sestra Zuzana (Susanna) odišla tiež do USA - do Newarku v New Jersey, a s Júliou ostala v úzkom kontakte.

Generácie Biacovských žili, a dodnes žijú, v Budimíri. Ján a jeho dve sestry Mária a Anna

hom rodine a priateľom a Júlii prisľúbil, že sa po ňu vráti, len čo sa v Amerike usadí. Jeho dlhá cesta za snom začala vycestovaním do prístavného mesta pravdepodobne niekde v Nemecku. Tam nastúpil na loď a absolvoval plavbu oceánom, cez kanál Sv. Vavrinca, do prístavu v Milwaukee vo Wisconsin. Až do apríla 1908 bolo možné slobodne cestovať medzi Kanadou a USA, preto Ján nemusel v

Dom Biacovských vo Fiderne

Nevesta Kathryn s otcom

Svadba Elsie a Juliusa

sa ale chopili veľkej šance a svoje rodisko opustili za lepším životom v Amerike. Mária sa vydala za Alberta Staniga a presťahovala na západné pobrežie štátov – do Seattlu vo Washingtone. So svojim bratom ostala v spojení prostredníctvom fotografií a pohľadníc. Anna sa v Budimíri vydala za Ondreja Straku, s ktorým mala jedného syna. Aj ona sa, rovnako ako jej brat, s rodinou usadila v New Jersey. Deti Jána a Júlie ich volali „nena“ a „bači“ Straka. Jánovi dvaja bratia Juraj a Jozef ostali v Budimíri. Mali ešte sestru Barboru, ktorá však zomrela v detskom veku.

Vtedy len 19-ročný Ján sa rozhodol dať zbo-

Kanade absolvovať vylodenie ani imigračnú registráciu. Mnoho Slovákov a Rusov sa usadilo v mestách Milwaukee, Kenosha a Racine vo Wisconsin, kde pracovali ako robotníci v továrňach.

Hneď ako Ján našetril dostatok peňazí, splnil svoj sľub a vrátil sa po Júliu. Mladý pár sa zosobášil 25. augusta 1907 v malom slovenskom katolíckom kostole Sv. Jána Nepomuckého v Milwaukee, ktorý sa v tom čase nachádzal v areáli Marquette University, no dnes ho tam už nenájdeme.

Šťastní mladomanželia museli svoje medové týždne stráviť (okrem iného) hľadaním prá-

ce a miesta pre spoločný život. O niekoľko mesiacov sa rozhodli kúpiť obchod s potravinami od rodiny Hrbek na Fond du Lac Ave. 1905 spolu s prislúchajúcim domom za obchodom na Monroe Street 1907. Počas rokov, kedy Júlia prevádzkovala obchod, sa im v roku 1908 narodilo prvé dieťa – syn Charles. Nasledovali dcéry Wilma (1909) a Elsie (1912). Po narodení Elsie sa rozrastajúca sa rodina rozhodla začať novú kapitolu na novom mieste. Tentoraz sa vydali na stovky míľ dlhú cestu na vý-

Pracovný identifikačný štítok J. Biacovského v továrni Johns-Manville

chod do New Jersey, kde už boli v tom čase usadení aj ďalší Slováci, medzi nimi i Budimírčania. V tomto rýchlo sa rozvíjajúcom meste bolo množstvo pracovných príležitostí. Po príchode do mesta Fiderne v New Jersey kúpil Ján obrovský viktoriánsky dom z polovice 19. storočia. Dom bol pomenovaný „Windsor Mansion“ po rodine, ktorá ho dala postaviť. Ján ho prestaval na dvojdom, aby jednu jeho polovicu mohol prenajímať. V záhrade pedantne vysadil ovocné stromy a obrovský jahodový záhon. Krátko po zabývaní sa im v novom meste v roku 1915 narodilo štvrté dieťa, dcéra Emma.

Ich nový domov bol „čo by jahodou dohodil“ od novovybudovaného mesta Manville. V roku 1912 tu svoj divízny závod otvorila spoločnosť Johns-Manville. Tá rozpredala okolité pozemky developerom, ktorí prišli s nápadom tzv. modelových fariem o rozmere 20 x 100 stôp. Od roku 1914 zažívala táto oblasť príliv poľských a iných imigrantských rodín, predovšetkým kvôli pracovným možnostiam v kreoizotových a azbestových fabrikách, či na železnici.

Po získaní práce v Johns-Manville sa Ján stal

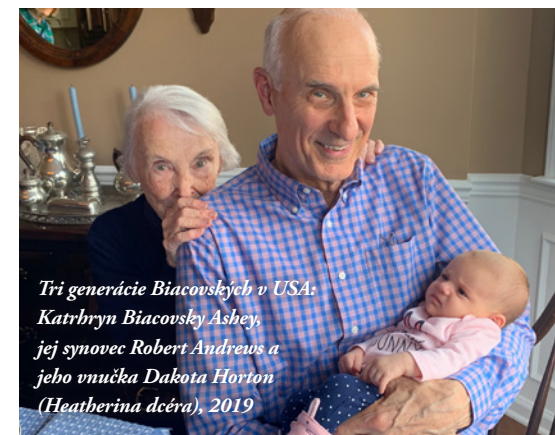
oddaným a tvrdo pracujúcim zamestnancom. Postupne sa vypracoval na majstra. Pomohol nespočetnému množstvu Slovákov (mnohí boli z Budimíra) pri hľadaní práce.

Taktiež bol členom poradnej rady Manvillskej banky spolu s vplyvnými podnikateľmi z mesta a podieľal sa na rozhodovaní o pridelovaní pôžičiek na bývanie.

Aj keď sa rodine Biacovských darilo, zapustila korene a prehľbovala kontakty v novej komunite, životy jej členov zasiahla tragédia. V roku 1923,

vtedy 15-ročný Charles, zomrel pri tragickej nehode na bicykli po zrážke s nákladným autom. V roku 1929 nasleduje ďalšia rana. Osem mesiacov po narodení piateho dieťaťa – dcéry Kathryn, zomiera po dlhej chorobe najstaršia dcéra Wilma.

Bez ohľadu na to, čo sa dialo v ich životoch, dom Biacovských vo Fiderne bol stále plný priateľov a príbuzných z Budimíra bývajúcich v okolí (napr. Tomkovci). Jedného dňa sa u nich zastavila pani Helen Andrews, ktorá žila v Brooklyne, no pochádzala z Košíc. Helen spoznala Jána Biacovského ešte na Slovensku.

Tri generácie Biacovských v USA: Kathryn Biacovský Ashby, jej synovec Robert Andrews a jeho vnučka Dakota Horton (Heatherina dcéra), 2019

Bridgewater Funeral Home (pohrebníctvo a krematórium), New Jersey, pôvodne dvojdom Biacovských

Jej manžel, pán Andrews (pôvodne Andrejčák), sa narodil a žil v Budimíri, až kým sa nerozhodol emigrovať a usadiť sa v meste New York.

Dvere jej otvorila Elsie, ktorá neskôr začula, ako sa Helen pýta jej otca Jána, či tá „milá mladá dáma“, ktorá jej otvorila, je ich slúžka a či je vydatá. Helen mala totiž syna Juliusa, ktorý bol približne v rovnakom veku ako Elsie, bol slobodný a pripravený na vážnu známosť. Helen ich teda zoznámila a bola to, veru, láska ako hrom od samého začiatku. A tak si v roku 1939 Elsie Biacovsky berie za manžela Juliusa Andrews, čím dochádza, zas a znova, k prepojeniu dvoch rodín z Budimíra. Sobáš sa konal v miestnom kostole v

Sestry Biacovské - Elsie Andrews, Emma Kenealy a Kathryn Ashley v 80. rokoch minulého storočia

New Jersey a svadobná hostina v dome Biacovských.

Päť rokov po svadbe, v roku 1944, zažíva rodina ďalšiu stratu. Vo veku 57 rokov zomiera na následky choroby Júlia. Keďže Elsie bola

najstaršou dcérou, otec ju poveril vykonávaním všetkých činností, ktoré mala dovtedy na starosti jej matka. Aby toho nebolo málo, Elsie vychovávala už aj svoje vlastné dieťa – syna Roberta, ktorý sa narodil v septembri 1943. Nevyspytateľnosť života zažíva rodina na vlastnej koži opäť v roku 1964, kedy nečakane zomiera otec, Ján Biacovský. Sestry sa rozhodnú dom prediť rodine Kowalenko, ktorá z neho urobila pohrebníctvo. Teraz ho vlastní ich dlhoročný zamestnanec James DeMaio. Následne si každá zo sestier kúpila vlastný dom. Emma sa vydala za Joea Keneallyho a presťahovala do Indiany. Mali spolu päť detí: Jerryho, Patty, Kitchie, Jacka a Bonnie. Elsie a Kathryn ostali blízko seba v oblasti zvanej Bridgewater. Kathryn s manželom Jimom Asheym mali tri deti: Marka, Jeffa a Petra. Bývali neďaleko Elsie, Juliusa a ich syna Roberta

V dome Elsie a Juliusa sa pravidelne stretávala celá rodina – deti, vnúčatá, všetci. Trávili tu spoločne prázdniny, Vianoce, nedeľné večere a iné výnimočné udalosti. Elsie mala veľmi rada dlhé prechádzky so svojimi vnučkami Heather a Amy. Často chodievali do lesa, či zbierať lesné jahody na kopec v záhrade za domom. Elsieina kuchyňa, srdce domu, bola dekorovaná do červeno-biela. Mala tam misky a hrnčeky s jahodovým vzorom, ktoré sú dnes neoddeliteľnou súčasťou kuchynskej výbavy jej vnučiek.

Keď dnes dvojročná Dakota, Elsieina pravnučka, každé ráno raňajkuje ovsenú kašu, šťastím celá bez seba kričí „berries!“ (jahody!) zakaždým, keď doje a na dne misky vidí obrázok jahôd. Jej mama, Heather, pritom stále pomyslí na to, ako zopár jahôd prehodených cez plot záhrady v Budimíri dokázalo preplietť toľko životov.

Pozdravy do krásneho Budimíra od všetkých potomkov Jána a Júlie Biacovských, ktorí sú teraz roztrúsení po celých Spojených štátoch - v New Jersey, New Yorku, Indiane,

Texase a Wisconsine. Špeciálne poďakovanie patrí mojim rodičom Robertovi a Susan Andrews, mojej sestre Amy Andrews, Kitch a Al Somers, Patty a David Guilliom, Kathryn Ashey - dcére Jána a Júlie Biacovských, Lynne Willis a Jeff Ashey a Helen Buchala za všetku pomoc a podporu pri písaní tohto príbehu.

Heather Andrews

Pravnučka Jána a Júlie Biacovských

New York, USA

Milí priatelia futbalu,

rok 2020 priniesol prvý ročník letného futbalového kempu.

Bolo úžasné sledovať, ako sa podarilo deťom menším aj väčším spríjemniť letné prázdniny, posunúť ich ďalej po futbalovej a pohybovej stránke, nadviazať nové priateľstvá.

Každé ráno prichádzali s úsmevom na tvári v sprievode spokojných rodičov, ktorí svoju ratolesť zverili ľuďom, pre ktorých sú deti a ich spokojnosť na prvom mieste.

V prvý deň kempu čakal na každého malého športovca batoh plný prekvapení a potrebnej

výbavy – šiltovka, tričko, trenky, mikina, fľaša na vodu a drobná hračka.

V ranných hodinách namiesto rozcvičky absolvovali deti s trénerom prechádzku po obci spojenú s milým zážitkom, boli sa pozrieť, ako sa stará o včielky a navštívili aj neďalekú jazdeckú školu v Kráľovciach, kde si tí odvážnejší mohli skúsiť, ako vyzerá svet z konského sedla.

Po celý čas s profesionálnym trénerom duálnym prístupom trénovali deti aj formou súťaží. Motiváciou boli sladké odmeny, hračky a veľa zábavy.

Ak sa horúce letné dni zmenili na upršané, kemp prebiehal v telocvični. Na konci kempu si každý účastník okrem svalovky odniesol niečo na pamiatku.

Rád by som sa touto cestou veľmi pekne poďakoval ľuďom, ktorých srdce patrí futbalu a deťom, Mirovi a Danke Jurekovcom, ktorí sa o naše deti denne starali, chlapcom z Pizzerie za perfektnú stravu, p. Vanickému za denné vitamíny, obci a škole, že nám umožnila takéto niečo zrealizovať a Peťovi Jančiarovi za zdokumentovanie našich spoločných dní.

Veríme, že tento 1. ročník odštartoval dlhoročnú tradíciu a podarí sa čoraz viac detí rozhybať a odtrhnúť ich zo sveta virtuálnych hier do sveta naozajstných zážitkov a sveta kamarátov, aj za cenu drobných kocancov a modrín.

Niet krajší pohľad ako vidieť ihrisko plné športujúcich detí. „YOU WILL NEVER WALK ALONE“

Julia Ontková

OSLAVY 110. VÝROČIA ZALOŽENIA DHZ BUDIMÍR

V tomto roku, 29. augusta, keď si celá Slovenská republika pripomínala 76. výročie Slovenského národného povstania, v ktorom Slováci v národnom boji povstali proti fašistickým okupantom, sa konal 10. ročník Dňa našej obce Budimír. Všetky predchádzajúce ročníky boli venované nejakej významnej udalosti v dejinách obce. Tohtoročný DEŇ OBCE BUDIMÍR 2020 bol venovaný našim dobrovoľným hasičom. Hasičstvo v našej obci založené pred 110 rokmi, v kováčskej vyhni v roku 1910 pánom Jozefom Nickelom, kováčom narodeným v roku 1884 s priateľmi. Hlásilo sa k humanis-

tickým myšlienkam založených na úcte človeka k človeku, blížneho k blížnemu. Vzniklo z potrieb občanov, ktorí žili v obci v tom čase, bez ohľadu na náboženské vyznanie, či to boli židia, rím. katolíci, gréc. katolíci, evanjelici a

v. a iní. Spájalo ich, zbližovalo, zjednocovalo. Za 110 rokov od jeho založenia sa vystriedali rôzne vekové kategórie hasičov, na čele ktorých stáli rôzni predsedovia, zakladateľ Jozef Nickel, jeho syn Arpád Nickel, Imrich Mendi st., Alojz Zastko, František Hovanec st., Jozef Jurko (Bankov), Ján Papiernik, Jozef Palečko ml., Martin Dancák, Matúš Beluš. Bol to práve pán Matúš Beluš, ktorý zabezpečil vyhotovenie hasičskej zástavy k 110. výročiu založenia dobrovoľného hasičského zboru podľa návrhu členov výboru DHZ. Súčasne zadovážil aj sochu sv. Floriána, patróna hasičov. Oba hasičské symboly boli verejne

posvätené na počas DŇA OBCE 2020, čo vopred konzultoval s rím. kat. farárom tunajšej farnosti, Mgr. Martinom Gnipom. Všetky doterajšie DNI OBCE sa stali neodmysliteľnou súčasťou kultúrno-spoločen-

ských udalostí obce, sviatkom celej obce, ktoré sa pravidelne konali na historickom mieste obce na „Paradnim dvore“, na ktoré sa občania tešili a pripravovali.

Tohtoročný 10. ročník DŇA OBCE 2020 sa mal konať oproti predchádzajúcim ročníkom v popoludňajších hodinách na obnovenom amfiteátri, ktorý sa nachádza v miestom historickom parku.

Jeho konanie bolo ovplyvnené nepriaznivým vývojom situácie poznačenej pandémie šíriaceho sa koronavírusu (Covid-19) vo svete. Z toho dôvodu vedenie obce, kultúrna komisia, poslanci obecného zastupiteľstva, vedenie výboru DHZ a predsedovia občianskych združení na spoločnom, predčasne zvolanom zasadnutí za prítomnosti MUDr. Marty Bavalárovej a vdp. Mgr. Martina Gnipa, sa rozhodli zrušiť konanie DŇA OBCE, z dôvodov ochrany obyvateľstva pred nakazením koronavírusom. Rok 2020 sa navždy bude spájať s touto pandemiou a ochranou pred nákazlivou chorobou Covid-19.

Dbali na to, aby sa čo najviac obmedzil pohyb obyvateľstva. Preto rozhodli, aby bola v popoludňajších hodinách v sobotu 29. augusta v rímskokatolíckom kostole posvätená hasičská zástava a socha svätého Floriána, spolupatróna hasičov a potom pokračovať

v kultúrnom dome v oceňovaní domácich hasičov, počas slávnostného obeda. Dbali na obmedzenie pohybu všetkých účastníkov a nosenie ochranných rúšok na tvárach.

Hasičská zástava, symbol hrdosti dobrovoľných hasičov a socha sv. Floriána boli posvätené v rímskokatolíckom kostole na slávnostnej svätej omši za prítomnosti domácich dobrovoľných hasičov oblečených v slávnostných rovnosťach, niektorí v bielych košeliach na chrbtoch označených slovom HASIČI a veriach.

Posvätenie zástavy bolo dôležitým spoločenským a náboženským aktom. Konalo sa za účasti významných predstaviteľov vyšších hasičských orgánov. Pozvanie prijali, člen Prezídia DPO SR Ing. Miroslav Semanič, členovia výboru ÚZO DPO SR Košice - okolie Ing. Gerhard Belascha, Ladislav Kucharčík, Perla Barčáková, Ing. Vladimír Kunc. Tejto krásnej akcie sa zúčastnil aj predseda OSH Pardubice Bohuslav Cerman so synom (ČR). Pozvanie prijali aj riaditeľ KR HaZZ v Košiciach plk. Ing. Jozef Fedorčák a riaditeľ OR HaZZ Košice - okolie pplk. Miloš Kováč.

Svätú omšu celebroidal a posvätenie vykonal Mons. Bernard Bober, košický arcidiecézny arcibiskup metropolita, za účasti kňazov všetkých troch cirkví, ktorí pôsobia v obci Budimír pri vykonávaní služieb Božích, liturgií a svätých omší pre svojich veriach - zborovej farárky CZ ECAV Budimír Mgr. Anny Debnárovej, duchovného otca Gréckokatolíckeho spoločenstva sv. Mikuláša v Budimíre Mgr. Martina Matiho a farára Farnosti Povýšenia sv. Kríža v Budimíre Mgr. Martina Gnipa, ktorý túto posviacku zabezpečoval a organizoval.

Po skončení svätej omše sa za doprovodu Hasičskej dychovej hudby mesta Košice pohol sprievod k hasičskej zbrojnici. Na čele

sprievodu išli miništranti nesúci kríž, hasiči v slávnostných uniformách, v bielych rukavičkách s hasičskou zástavou, štyria hasiči nesúci na nosidlách sochu sv. Floriána, arcibiskup s prítomnými kňazmi a veriaci. Po príchode k zbrojnici Mons. Bernard Bober posvätil jej priestory, až potom bola socha sv. Floriána

umiestnená v zbrojnici na dôstojnom mieste. Dychová hudba zahrala hymnu Slovenskej republiky a tým dopoludňajšia časť osláv Dňa obce skončila. Pre pozvaných hostí nasledoval slávnostný obed v kultúrnom dome. DEŇ OBCE BUDIMÍR 2020 pokračoval slávnostným obedom, počas ktorého prebehlo oceňovanie dobrovoľných hasičov obce. V sále kultúrneho domu bola v spolupráci s Krajským múzeom v Prešove pripravená výstava venovaná histórii hasičstva – informačné panely a historická fúriková striekačka. Vystavené boli aj fotografie predsedov DHZ, ktorí boli na čele, aj výtvarné a literárne práce s tematikou hasičstva žiakov našej základnej školy. Výbor DHZ vysoko ohodnotil výtvarné práce žiakov Šimona Kubizniaka, 1.A, Jakuba Paločku a Patrície Pagačárovej žiakov 6.A, a žiačky 6.B Terézie Sičákovskej. Z písomných príspevkov žiacku 8.B triedy Danielku Gunišovu. Všetci boli za svoje práce odmenení. Prítomní predstavitelia ÚZO DPO SR Ko-

šice - okolie vysoko ocenili prácu DHZ a miestnych dobrovoľných hasičov. Nasledoval slávnostný akt oceňovania. Pri oceňovaní dobrovoľných hasičov najprv starosta obce Mgr. Vojtech Staňo ocenil prácu predsedu a veliteľa DHZ obce plaketami k 110. výročiu založenia DHZ.

Pri ďalšom oceňovaní predseda DHZ Matúš Beluš deviatim starším hasičom medailu k 110. výročiu založenia DHZ a ďalším deviatim hasičom plaketu k 110. výročiu založenia DHZ „in memoriam“. Pamätnú plaketu k 110. výročiu založenia DHZ v Budimíre odovzdal aj svätiacemu arcibiskupovi Mons. Boberovi.

K významnému oceneniu práce patrí aj priznanie hodnosti niektorým členom dobrovoľného hasičského zboru. Povýšenie na návrh výboru DHZ ôsmim prítomným členom prečítal veliteľ ÚzVŠ ÚZO DPO SR Košice - okolie, p. Ladislav Kucharčík.

Prezídium DPO SR v Bratislave udelilo Mgr. Jozefovi Gunišovi k 110. výročiu založenia DHZ „Čestné uznanie“ za aktívnu činnosť a plnenie úloh a „Pozdravný list“ pri príležitosti jeho životného jubilea 80 rokov, ktoré mu odovzdal Ing. Semanič, člen Prezídia DPO SR.

Vážení občania! Záverom treba dodať, že nám oproti predchádzajúcim Dňom obce chýbalo stanové mestečko na „Paradnim dvore“: kys-

nuté domáce koláče s rôznymi plnkami, ktoré piekli šikovné ruky našich gazdiniek (cukrárok), „budzimerski hamburger“, chlieb so škvarovou nátierkou a cibuľou, chlieb s nátierkou vajíčkovou, výborný kotlíkový guláš, ktorý varia naši „starí páni“, čapované pivo, vyhodnotenie súťaže TOP 15 o najkrajší balkón a priedomie, tombola, drevené pódium na tancovanie a pod.

Záverom treba poďakovať všetkým, ktorí sa podieľali na zdarnom priebehu DŇA OBCE 2020, všetkým organizátorom, vdp. Mgr. Gnipovi za dôstojné zabezpečenie posvätenia hasičskej zástavy, sochy sv. Floriána a hasičskej zbrojnice, arcibiskupovi Mons. Boborovi, že bol ochotný v čase pandémie prísť vykonať posviacku, všetkým prítomným kňazom, výboru DHZ Budimír, všetkým prítomným dobrovoľným hasičom za účasť, riaditeľstvu ZŠ, učiteľom a žiakom, ktorí

svojimi prácami prispeli ku Dňu obce 2020. Vďaka všetkým! Treba veriť, že nastávajúci DEŇ OBCE 2021 bude taký ako predchádzajúcich 9 ročníkov. Preto nech žije DEŇ OBCE 2021!

Poznámka:

Svätý Florián nie je len patrónom hasičov, ale je aj spolupatrónom našej obce. Už v 17. stor. sa ľudia v obci k nemu utiekali s prosbami, aby chránil ich skromné domy pokryté slamou pred ohňom, ktorý hrozil z bleskov. V 2. pol. 18. stor. (1760 – 1770) bola z pieskovcového kameňa vytesaná baroková socha svätca sv. Floriána v nadživotnej veľkosti, ktorá je ešte dnes umiestnená na vysokom podstavci pred priechelím fasády renesančno-klasicistického kaštieľa z 15. stor. na historickom „Paradním dvore“, dnes nazývanom „kaštieľ FLORIÁN“.

(J. G.)

Foto: Štefan Voronič

EMOČNÝ MOZOG DIEŤAŤA V ŠKOLE

Inklúzia sa postupne stáva samozrejmosťou vzdelávacieho procesu nielen na školách vo svete, ale aj u nás na Slovensku. Výnimkou nie je ani naša škola. Inklúzia je o prijímaní a začlenení každého dieťaťa bez rozdielov, či už má alebo nemá nejakú fyzickú, kultúrnu, národnostnú či intelektuálnu odlišnosť.

Je dôležité si uvedomiť, že už deti v materskej a základnej škole sa učia žiť spolu a obochacovať sa navzájom tým, akí sú a že sú iní. Všetky deti sú si rovné, no nie sú rovnaké. Každé dieťa je aktérom vzdelávania, každé dieťa je niečím iné, no zároveň rovnocenné. Každá individualita je prínosom a obohatením. Normy a štatistické priemery postupne strácajú svoje opodstatnenie. Pri vzdelávaní je naozaj dôležité vychádzať z vývinových a individuálnych potrieb dieťaťa a nie z potrieb spoločnosti. Dieťa je osobnosť s obrovským potenciálom, ktorá čaká na to, aby sme mu pomohli rozvinúť ho.

Okrem naplňovania intelektuálneho rozvoja má každé dieťa potrebu rozvíjať sa aj po stránke

Skupinové aktivity s liečebným pedagógom v materskej škole

emocionálnej. A na túto stránku netreba pri výchove a vzdelávaní v škole, a už vôbec nie doma, zabúdať. Emocionálny rozvoj dieťaťa je veľkou výzvou a nemali by sme mu venovať o nič menšiu pozornosť ako rozvoju intelektuálnemu. Každý rodič chce a žela si, aby z jeho dieťaťa vyrástol úspešný človek, s dobrou prácou a bezstarostným životom. Abeceda, násobilka, vybrané slová ... dobré známky a kvalitné vzdelanie je to, čo si viacero z nás predstavuje ako kľúč k šťastnému a úspešnému životu. Vďaka nekonečnému množstvu výskumov v poslednom období vieme, že emocionalita a takzvaný „emočný mozog“ zohráva dôležitú úlohu aj v živote dospelého človeka. „Emočný mozog“, rovnako ako ten racionálny, je prítomný v každodenných aktivitách každého z nás. Najväčšie rozhodnutia, ktoré v živote robíme sú založené na emóciách a len z malej časti na rozume. Oblasť mozgu, ktorá je zodpovedná za emotívnu stránku človeka nám pomáha dosahovať naše ciele, cítiť sa dobre so sebou aj s inými. Rozvoju mozgu dieťaťa je preto potrebné venovať sa rovnomerne, čo sa týka stránky vzdelávacej aj tej emocionálnej. Väčšina učiteľov a vcho-

Skupinové aktivity so školskou psychologičkou v materskej škole

Inkluzívny tím v materskej škole dopĺňa pedagogická asistentka

vávateľov v škole chce pre deti, s ktorými sa denne stretáva dve veci: aby boli šťastné a aby sa dokázali o seba postarať. Častokrát však máme na piedestáli postavené školské vzdelávanie ako alfu a omegu všetkého, čo dieťa v živote potrebuje. Sme presvedčení, že brilantný intelekt a perfektný výkon v škole otvára dieťaťu všetky dvere, ktoré ho v budúcnosti povedú k pocitu šťastia. Domnienka, že väčší intelektuálny rozvoj prináša väčší pocit šťastia je úplne mylná. Celá racionálna kôra mozgu sa snaží, aby dieťa komunikovalo s okolím pomocou intelektuálnych schopností. Emočný mozog riadia zákony emócií. Racionálny mozog hlbšie analyzuje situácie, čo vedie k lepšiemu výsledku. Pri emočnom mozgu sú dojmy a vlastná skúsenosť to, čo riadi proces rozhodovania. Rovnováha v tandeme týchto „dvoch mozgov“ prináša človeka, ktorý je nielen šťastnejší, ale jednoducho povedané, má väčšiu schopnosť dosahovať svoje ciele.

Vyvážený výchovno-vzdelávací proces venuje rovnakú pozornosť intelektuálnemu aj emocionálnemu mozgu. Ovocím je plne rozvíja-

júce sa dieťa, ktoré dokáže komunikovať, je vyrovnané, sebavedomé a má našliapnuté stať sa „dospelákom“, ktorý žije v harmónii so svojimi emóciami a myšlienkami, vie sa rozhodovať a prebrať zodpovednosť. Voda, ktorou sa zavlažuje mozog nie je nič iné ako láska oddaných rodičov, ktorí vytvárajú bezpečie, emočne naplňujú dieťa a umožňujú mu, aby získalo sebaúctu.

V škole potrebujeme dieťaťa, ktoré sa cíti v pohode a v bezpečí, iba vtedy sa dokáže naozaj efektívne učiť a rásť. Preto je nevyhnutné klásť dôraz na podporu dieťa aj z emocionálnej stránky, aby sme tým nielen podporili vzdelávací proces, ale aby sme prispeli k vytváraniu sebavedomej, istej a zodpovednej osobnosti. Napredovanie každého dieťa bez rozdielov v škole je inkluzívnou výzvou a vedomosť o emocionalite dieťaťa je jedným z kľúčov, ktoré odomykajú jeho potenciál.

*Peter Farbar, liečebný pedagóg
ZŠ s MŠ M.R.Štefánika, Budimír 11*

POĎAKOVANIE / Mgr. Marcela Bavoľárová

V živote nastanú chvíle, keď sa musí rozhodnúť a odísť do dôchodku. Nie je ľahké vzdať sa práce, ktorá vás naplňuje a inšpirovala aj v súkromnom živote. Pre mňa bola moja práca výnimočná. Umožnila mi zrealizovať moje predstavy o škole, o práci žiakov, ich rodičov, o práci učiteľov, a tak naštartovať premenu klasickej školy na školu modernú. Úspech školy nie je úspechom jednotlivca. Preto je pre mňa veľmi dôležité poďakovať všetkým, ktorí spolu so mnou budovali túto našu školu. Svoje poďakovanie chcem nasmerovať Dr. Baranovičovi, pánovi školníkovi Polánskému a tiež pánovi Chovanovi, ktorí mi pomohli premeniť triedy s polámanými lavicami a opadanou omietkou, železné záchody so žlabmi namiesto pisoárov, na prostredie primerané dnešnej dobe. Spolu s nimi sme vystavali triedu v prírode (altánok na dvore), krytú zastávku pri školskej bráne, odvodnili sme šatne, zlikvidovali sme krysy v prízemných triedach a záchodoch, vymenili vyhnité parkety v triedach pri umývadlách, vydláždili vchodové

schody, zateplili schodiská, vyrobili nábytok do tried, vrátane lavíc a skriň a urobili mnoho ďalších prác.

Chcem poďakovať učiteľom, ktorí v tom čase pôsobili na našej škole. Pre nich tieto začiatky museli byť stresujúce. Za plného chodu sme opravovali záchody a triedy. Vďaka učiteľom - menovite Mgr. Hanudelová –moja zástupkyňa, Mgr. Javorská, Dr. Surgentová, Ing. Jenčíková, Ing. Šimčáková, Dr. Baranovič, Mgr. Baltovičová, Dr. Kolcúnová, Mgr. Pustová, Mgr. Kynclová, Mgr. Majcherová, Mgr. Matejčíková- Kuchárová, Dr. Bavoľárová, Mgr. Petrová, Dr. Čontošová, Mgr. Jureková, Mgr. Nemčík, Mgr. Nemčíková, Idka Boldižárová – asistent, sme to zvládli. Aj keď učenie za takých podmienok bolo veľmi náročné, nezabúdali sme na to, že chceme ísť dopredu. V roku 2001 sme vypracovali projekt „INFOVEK“ a boli sme v súťaži úspešní. Takto začala informatizácia našej školy. Musím poďakovať Ing. Bohušovi Sabolovi. Bez jeho nezištnej pomoci by sme počítače nevedeli využiť. Od roku 2003 sme sa začali

vzdelávať v oblasti využívania počítačov pri vyučovaní. Všetci učitelia absolvovali odborné vzdelávanie v tejto oblasti. Ale so štyrmi počítačmi nebolo možné zriadiť celú učebňu informatiky.

Tu sa ukázala podpora našich rodičov. Za obetavého prístupu rodičov Alžbety Sekeřákovéj, Marty Makovej, Miloty Vargovej a Sabiny Boldižárovej sme v roku 2005 zorganizovali prvý školský ples. Z výťažku sme kúpili ďalšie počítače. Zriadili sme internetovú kaviareň pre verejnosť, v ktorej mávali učitelia a stredoškolskí dobrovoľníci služby, robili sme vianočné burzy v každej obci nášho školského obvodu. Zo získaných finančných prostriedkov sme zakúpili počítače a zriadili prvú učebňu informatiky na našej škole.

V tom čase sme boli úspešní v projekte „Komenius“. Mali sme partnerské školy z Nemecka, Poľska, Rumunska, a neskôr z Rakúska a Maďarska. Tak sa naši učitelia dostali do zahraničných škôl a mohli porovnať výchovnovzdelávací proces v našej škole a v školách v zahraničí. Z ďalšieho projektu sme získali Internet. V roku 2008 sme boli úspešní v projekte „Rekonštrukcia ZŠ“. Dvakrát sme presťahovali celú školu do jednej budovy a po rekonštrukcii späť. Po rekonštrukcii v roku 2010 sme zriadili v zrekonštruovanej budove dve učebne informatiky, učebňu jazykov a prírodovednú, fyzikálnu a chemickú učebňu. Vymenili sme všetky lavice a stoličky v triedach.

Medzitým sme študovali „Moderné stratégie kritického myslenia - združenia Orava“. Učitelia Dr. Sargentová, Dr. Kolcúnová, Dr. Bavoľárová, Mgr. Hanudelová, Mgr. Janka Sabolová – Roháčková, Mgr. Bavoľárová chodili školiť do základných škôl v Michalovciach, v

Slanci, v Košiciach a v Spišskej Novej Vsi.

V roku 2007 škola získala titul „ŠKOLA, KTOREJ TO MYSLÍ“.

Úžasní učitelia, ktorí pôsobili v tom čase v škole. Vzdelával sa celý učiteľský zbor. Vzdelávali sme sa aj v sobotu. Absolvovali sme tiež Integrované tematické vyučovanie.

Nezabúdali sme ani na našich žiakov. Medzi nimi boli obľúbené karnevaly, kde aj pre učiteľov boli povinné masky, akcie „Noc v škole“, kde sa mohli online spojiť so žiakmi z Dánska vrámci akcie „Noc s Anderssenom“. V roku 2004 vznikol pri našej škole Amavet a v roku 2008 sme zriadili Centrum voľného času. Vytvorili sme 20 krúžkov. Tam mohli naši žiaci tráviť voľný čas podľa svojho záujmu.

V roku 2008 sme boli úspešní v projekte „Modernizácia vzdelávacieho procesu“, a tak sme do troch tried mohli zakúpiť interaktívne tabule a datavideoprojektory.

Ďakujem aj nepedagogickým zamestnancom, hlavne upratovačkám, pani A. Tomkovej, pani A. Kecerovej, p. V. Halasovej a pani M. Palečkovej. lebo pre nich to bola tiež náročná práca. Taktiež ďakujem poslancom obecného zastupiteľstva za ich podporu.

Svedomití a pracovití učitelia, rodičia, nepedagogický zamestnanci a žiaci. A to bol výsledok nášho spoločného snaženia. Ďakujem.

Všetkým pedagogickým a nepedagogickým zamestnancom želám pevné zdravie, veľa potešenia z vlastnej práce, objektívne a spravodlivé vedenie školy.

Vedeniu školy želám, aby sa im podarilo vytvárať pre tých, ktorých vedú, podnetné pracovné prostredie.

Mgr. Marcela Bavoľárová

Portrét L. Ujházyho z roku 1837

Ladislav (László Pál) Ujházy sa narodil 20. januára 1795 na rodinnom panstve v Budimíri. Bol synom Samuela Ujházyho a Polixeny Radvánszkej. Mal tri sestry. Nižšie školy navštevoval v Prešove, filozofiu študoval v Debrecíne a právo v Blatnom Potoku (Sárospatak). Ako príslušník uhorskej nižšej netitulovanej šľachty (zemianstva), mal Ujházy postavenie v uhorskej spoločnosti zabezpečené prakticky od narodenia. Oženil sa s Teréziou Várady Szakmáry z Lučivnej, ktorá bola **vnučkou grófa Mórica Beňovského**, svetobežníka, ktorý bol zabitý na Madagaskare v roku 1786. Ladislavovi a Terézii sa postupne narodilo desať detí, z nich osem sa dožilo dospelosti - štyria synovia: Alexander (Sándor), Farkas, Teodor (Tivadar), Ladislav (László) a 4 dcéry: Paulína, Klementína, Klára a Helena (Ilona). V roku 1848 ho proti jeho vôli zvolili za **župana Šarišskej stolice**, funkciu prijal len na naliehanie priateľov. Počas jeho živo-

LADISLAV UJHÁZY

Každá krajina, mesto či obec má svoje významné osobnosti. Ľudí, ktorí tvoria nielen pre seba, ale aj pre svoje okolie. Zanechávajú po sebe trvalé hodnoty. Zaslúžia si preto, aby nevymizli z povedomia ďalších generácií. Aj s našou obcou je spätých niekoľko významných osobností. Niektoré sa tu narodili, iné tu žili alebo pôsobili. Takouto osobnosťou je nepochybne i Ladislav Ujházy (1795 – 1870), uhorský veľkostatkár, politik a veľký lokálpatriot. Tento rok uplynulo 225 rokov od narodenia a 150 rokov od smrti tohto nášho rodáka.

ta v rodnej obci, mu Budimír doslova kvitol pod rukami. Jeho veľkostatok sa dával za vzor ostatným v celom Uhorsku.

V rokoch 1848 - 1849 prebiehala revolúcia, ktorá definitívne skoncovala s feudalizmom v Uhorsku (zrušenie poddanstva, rozšírenie volebného práva atď.). Okrem toho prerástla v (neúspešnú) vojnu za nezávislosť Uhorska (fakticky najmä Maďarov) od Rakúska. Paralelne s týmto bojom Maďarov za nezávislosť od Rakúska prebiehal ozbrojený boj jednotlivých nemaďarských národností Uhorska (konkrétne Slovákov, Srbov, Chorvátov, Rumunov a Rusínov/Ukrajincov) proti Maďarom. Ladislav Ujházy bol dňa 21. mája 1849 **Ľudovítom Košútom** (Lajosom Kosuthom) menovaný za vládneho komisára a v záverečnom období revolúcie sa ako predstaviteľ občianskej vlády nachádzal v gigantickej a prakticky nedobytnnej pevnosti Komárno na Dunaji. Po kapitulácii Komárna, ktorú Ujházy ako jediný nepodpísal, bol nútený spolu

s ďalšími krajinu opustiť.

Rakúska vláda im vystavila cestovné doklady do Anglicka alebo do Ameriky, ale vyslovene iba cez Viedeň alebo Hamburg. 11. októbra 1849 dostal Ujházy pas pre emigráciu do Spojených štátov bez privilégia návratu do Uhorska. Koncom októbra sa spolu s ďalšími zhromaždili v Hamburgu, aby sa pripravili na plavbu cez Atlantik. V tom čase tu založili Americkú emigračnú spoločnosť.

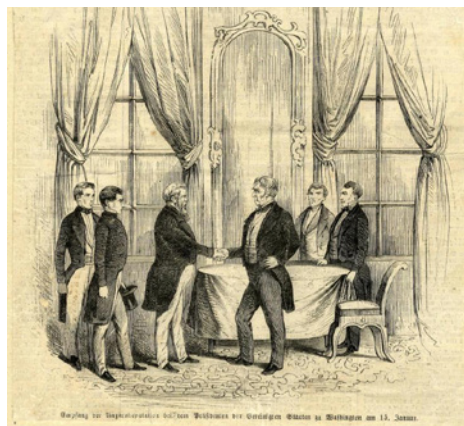
Ujházy sa so svojimi druhmi plavili na zaoceánskom **parníku Hermann** do New Yorku, kde dorazili 16. decembra 1849. Okrem manželky ho sprevádzalo aj ich päť detí: Klára, Farkas, Teodor, Helena a Ladislav. Ostatné deti už mali vlastné rodiny a zostali v Uhorsku.

Maďarská revolúcia vyvolala v Spojených štátoch veľké sympatie. Ujházy a jeho prvá skupina emigrantov boli vítaní ako hrdinovia. Ich príchod do New Yorku bol sprevádzaný obrovským nadšením. Ešte počas čakania v Hamburgu na jeseň roku 1849 Ujházy podnikol krátku cestu do Anglicka, kde prostredníctvom amerického ministra požiadal amerického prezidenta **Zacharyho Taylora** o udelenie azylu vyhnancom. To prezident urobil a ponúkol im výhody a ochranu slobodnej krajiny. Po príchode do USA boli Ujházy, jeho rodina a delegácia pozvaní na návštevu do Washingtonu, D. C. Počas cesty do hlav-

ného mesta mal Ujházy prejav na Námestí nezávislosti vo Philadelphii (v nemeckom jazyku).

V hlavnom meste boli Ujházy s delegáciou prijatí prezidentom a pozvaní na večeru v Bielom dome. Na Ujházyho želanie, senátori Lewis Cass a William H. Seward, predložili v Kongrese návrh zákona o poskytnutí pozemkov maďarským utečencom zadarmo „ako uznanie za ich skvelé služby pre ľudskú slobodu“. Nasledujúce týždne strávil Ujházy

L. Ujházy so synmi prijatí v Bielom dome
12. prezidentom USA Zacharym Taylorom

cestovaním medzi New Yorkom a Washingtonom, v očakávaní, že vybavovanie bude korunované úspechom a on získa pôdu pre seba a svojich druhov. Návrh však neprešiel. Maďari sa potom vrátili do New Yorku, kde Ujházy a jeho dvaja starší synovia, Teodor a Farkas požiadali dňa 31. decembra 1849, len dva týždne po ich príchode do USA, o občianstvo Spojených štátov. Ujházy si v Amerike zmenil priezvisko na Ujházi, ďalší členovia rodiny však naďalej v priezvisku používali ypsilon. Keď nadšenie americkej verejnosti z vyhnancom začalo opadať a ustala aj finančná podpora z ich strany, boli Maďari nútení hľadať si svoje vlastné živobytie. Čoskoro však

medzi nimi vznikli nezhody a Ujházy sa rozhodol odísť z New Yorku, aby založil maďarskú kolóniu na americkom západe. Myšlienka pokojnej poľnohospodárskej usadlosti sa však nepáčila všetkým vyhnancom. Niektorí ho nasledovali, väčšina sa však roztrúsila po celom severoamerickom kontinente a niektorí sa vrátili späť do Európy.

Keďže sa Ujházymu nepodarilo presvedčiť americký kongres o udelení pozemkov pre maďarské osídlenie rozhodol sa spolu s ďalšími uplatniť si nárok na federálnu pôdu na hraniciach, ktorá už bola preskúmaná. Začiatkom apríla 1850 sa vydali na cestu smerom k rozsiahlym, vtedy ešte neosídleným americkým teritóriám. So svojimi druhmi sa chcel usadiť v blízkosti Chicaga. Cesta im z New Yorku trvala takmer štyri mesiace. Nakoniec sa skupinka zastavila **na brehu rieky Thompson v južnej časti Iowy**. Čo zastavilo Ujházyho práve tu? Kamkoľvek sa pozrel, videl okolo seba krajinu severného Uhorska a vybavili sa mu nedávno zanechané hornohorské údolia. Krajina sa podobala na **známy a milovaný budimírsky kraj**, cítil, že toto by mohol byť nový domov preňho a jeho druhov. Koncom leta roku 1850 tu založil maďarskú kolóniu na prériách Decatur County a pomenoval ju **New Buda (Új Buda/Nový**

Budín), aby si uctil pamiatku rodnej zeme a aby im vždy pripomínala jej večnú históriu. Táto rozptýlená farmárska komunita nikdy neprekročila počet 75 obyvateľov a neskôr sa stala „mestom duchov“. New Buda bola skôr zoskupením nezávislých fariem ako jedným mestom. Všetky tieto malé farmy spájala skutočnosť, že väčšina ich majiteľov boli Maďari.

6. októbra 1851 zasiahla už aj tak osudom skúšanú rodinu tragédia. Po týždni horúčok Ujházymu v náručí skonala milovaná manželka. Už pred odchodom z Uhorska bola v zlom zdravotnom stave v dôsledku stresu z exilu, rovnako tak ťažkej fyzickej práce, ktorú bola nútená vykonávať prvýkrát v živote. Bola pochovaná na rodinnej farme. Ujházy začal byť po jej smrti nepokojný a premýšľal o presťahovaní do miernejšieho podnebia Arkansasu alebo Texasu, kde by mohol pestovať vinič. Ukázalo sa, že podnebie v Iowe bolo pre poľnohospodárstvo chladnejšie, čo prinútilo niekoľkých Maďarov odísť viac na juh. New Buda bola výplodom fantázie Ladislava Ujházyho, no bol medzi prvými, ktorí ju opustili. V roku 1853 sa Ujházy s deťmi presťahovali do štátu Texas. Spočiatku rodina viac ako rok bývala v hoteli v San Antoniu, kým nebol zrekonštruovaný starší zrub na ich pozemku

na Olmos Creek, 4 km severne od mesta, nad horným tokom rieky San Antonio. Ujházyho farmu tvorili tri 50-akrové polia. V novembri 1853 Ujházy začal skupovať ďalšie susedné pozemky, ktoré nakoniec činili 550 akrov pozdĺž Olmos Creek, obklopeného skalnatými kopcami a zvlhčenými lúkami. Na kopci s výhľadom na východ, smerom k jeho vlasti,

pod veľkým košatým dubom, znovu pochoval pozostatky svojej manželky, ktoré exhumoval pred odchodom z New Buda. Svoje panstvo preto pomenoval **Sírmező** (mohylové pole/pohrebisko). Na manželkin hrob

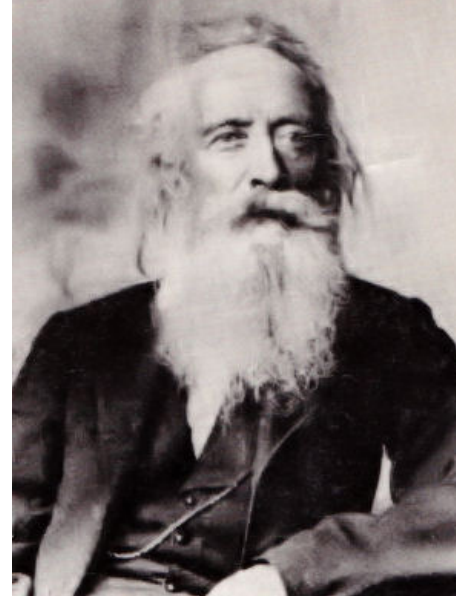

*Ujházy s deťmi a priateľmi, Turín, Taliansko, 1863
Horný rad zľava: Ferenc Erdélyi, Teodor, Alexander, Ladislav jr. Joseph Hámos
Spodný rad zľava: Gusztáv Fáy, Róza Fáy, Klementína (Ujházy) Fáy, Ladislav Ujházy, Paulína (Ujházy) Nagy*

vysypal pôdu z Budimíra, ktorú mu v dvoch sklenených škatuľkách poslali jeho deti. Ujházy sa na svojej novej farme venoval chovu koní a pestovaniu melónov. Neďaleko domu bola studňa, dom pre služobníctvo, kurín a ohrada pre dobytok. Pokúšal sa tiež zachovať niečo zo svojho bývalého šľachtického životného štýlu v Uhorsku a to pestovaním viniča z rezov z jeho pôvodného veľkostatku a uctievaním si svojich priateľov poľovačkami. Navštevovali ho prominentní obyvatelia San Antonia, hostil hodnostárov, vrátane vojenskej elity, ministrov, konzulov a zahraničných splnomocnených zástupcov. Bol aktívny aj v miestnej politike, udržiaval korešpondenciu s inými exilantmi a jeho príbuznými v Európe, rovnako tak s vládnymi úradníkmi USA a snažil sa obklopiť malou maďarskou

emigrantskou komunitou. Spolahlivý demokrat a občan sympatizoval s protiotrokárskou stranou v San Antoniu, čo ho stavalo do protikladu k prevládajúcemu spoločenskému a politickému zmysľaniu v Texase.

Po vypuknutí americkej občianskej vojny napísal Ujházy 6. apríla 1861 ministrom zahraničia Williamovi H. Sewardovi žiadosť, aby bol vymenovaný za amerického konzula v Uhorsku. Vzhľadom k tomu, že Spojené štáty nemali konzulát v Budapešti, prezident **Abraham Lincoln** vymenoval Ujházyho za amerického konzula v Taliansku, v meste Ancona na pobreží Jadranského mora. Tento post zaistoval ročný plat 1 500 \$ plus cestovné výdavky. Tam tri roky svedomito pracoval ako konzul Spojených štátov. Počas svojho pobytu v Európe sa mu podarilo ešte raz, naposledy, stretnúť s jeho deťmi, ktoré zostali v Uhorsku. Navštívili ho v novembri 1863 v Turíne a spolu s nimi prišli i starí priatelia Joseph Hámos a Ferenc Erdélyi. Počas tejto návštevy vznikla na pamiatku spoločná fotografia. Po celú dobu rakúska tajná polícia sledovala Ujházyho a jeho rodinu, a to tak v Taliansku ako aj v Uhorsku, kvôli jeho revolučnej agitácii a činnosti v záujme uhorskej nezávislosti. Ujházyho vek a zdravotný stav, rovnako tak jeho obavy o bezpečnosť svojich detí v Texase počas občianskej vojny, ho viedli k rezignácii na svoj post 11. decembra 1863. Okrem záujmu o miestnu politiku, Ujházy naďalej udržiaval veľký záujem o maďarské záležitosti. Dôležité Rakúsko-uhorské vyrovnanie z r. 1867 dohodnuté politickým štátnikom Ferencom Deákom väčšina Maďarov uvítala, no Ujházy v jeho teraz už dobrovoľnom exile v Texase zostal neoblomný. 20. augusta 1867 bol v New York Tribune zverejnený jeho článok, v ktorom zavrhol tento kompromis a verejne oznámil jeho odmiet-

L. Ujházy v americkom exile

nutie prijať amnestiu, ktorá bola poskytnutá emigrantom. Jeho konečným rozhodnutím bolo nevrátiť sa do Uhorska, kým budú vládnuť Habsburgovci. V tom čase mal už 72 rokov a zostávajúce tri roky života dožil na svojom statku v Sírmező. Bývali s ním jeho dvaja synovia Farkas a Ladislav. Obe dcéry, Klára a Helena, už v tej dobe gazdovali na vlastných statkoch, Teodor odišiel z Ameriky do Uhorska, kde sa oženil a usadil.

Smrť zastihla Ladislava Ujházyho v tichosti, v pokoji domova. Žiaľ o správe o jeho smrti sa to už nedá povedať.

Polutovaniahodným spôsobom sa v tlači objavila správa o jeho samovražde. Či to bolo nedopatrením, a či zo zlomyseľnosti, nevieme. Zomrel na Sírmező dňa 7. marca 1870 vo veku 75 rokov. Farkas napísal príbuzným do Uhorska: „Rodinný patriarcha zomrel na poľudnie, sediac pred ohňom v jeho kresle.“ Žiadna zmienka o samovražde sa v smutnom liste nespomína. Správa o jeho smrti sa niekoľkokrát opakovala v miestnych novinách,

tak isto aj v novinách na východnom pobreží a v maďarských novinách. Ujházyho želaním bolo, aby boli jeho pozostatky a pozostatky jeho manželky prevezené zo Sírmező do **starobylej rodinnej hrobky pod malým luteránskym kostolom v Budimíri**. Trvalo však ďalších deväť rokov, kým bolo toto jeho želanie splnené a Ladislav a Terézia Ujházy boli v roku 1879 konečne uložení k odpočinku medzi svojich predkov. Tak sa tento veľký mysliteľ a vlastenec aspoň po smrti vrátil do rodnej zeme, keď už mu to počas života dopriate nebolo.

A čo je na Ujházyho veľkostatku neďaleko San Antonia v Texase dnes?

Syn Farkas nebol schopný po otcovej smrti plniť svoje pohľadávky a tak o rodinné sídlo prišiel. Medzi jeho hlavnými veriteľmi boli Dr. Herff a sudca Dittmar. Sírmező bolo predané podľa nariadenia súdu v Bexar County 22. decembra 1877 a Herff a Dittmar sa stali jeho majiteľmi. Noví majitelia Sírmező (neskôr známe ako „Old Újházi Place“ = Staré Újháziho miesto) prenajali farmárom. Tiež sa využívalo na poľovačky a výlety. Až v roku 1917 to bola údajne divočina pokrytá stromami a kaktusmi a nazývala sa Herffove a Dittmarove pasienky. V roku 1925 dediči Herffa a Dittmara predali časť pozemkov mestu San Antonio, ktoré ich využilo na vybudovanie parku a výstavbu kontrolnej priehrady Olmos na ochranu mesta pred záplavami. Menšie City of Olmos Park, založené v roku 1927, bolo vybudované na najstaršej časti Sírmező ako prímestská oblasť San Antonia. Dnes je to „milionárska štvrť“. Aj v štáte Iowa ešte dodnes nájdeme Ujházym založenú New Buda. Po Ujházyho nehnuteľnostiach však v USA nezostala žiadna stopa.

Z. K.

AMFITEÁTER

Ak by sme mali vystihnúť charakter našej obce v posledných rokoch, určite by zaznelo aj slovo obnova. Možno si už mnohí ani nepamätajú zarastený a neupravený miestny park, pretože sa premenil na príjemné, miestami až romantické a úhľadné miesto, za ktoré sa vôbec nemusíme hanbiť, ak ním prevedieme napríklad návštevu. Práve naopak. Obec ponúka stále viac takých momentov.

Do hľadáča vedenia obce sa dostal aj amfiteáter, ktorý v historickom parku kedysi slúžil pre rôzne kultúrne podujatia a približne v osemdesiatych rokoch minulého storočia začal chátrať.

Žiaľ, dobové fotografie pôvodného vzhľadu amfiteátra sa nezachovali, avšak cieľom bolo priblížiť sa mu čo najviac. Fantáziu museli preto zapojiť v spolupráci s pánom starostom Vojtechom Staňom a členmi obecného zastupiteľstva Ing. arch. Drahoslava Kánová v prvej štúdii a Ing.arch. Róbert Zvara (autor projektu železničnej stanice v Košiciach) vo finálnom projekte.

Najväčšou prekážkou pri takýchto obnovách sú samozrejme financie, podarilo sa však získať regionálny príspevok vo výške 14.000,- € z výjazdového rokovania vlády v Ploskom v roku 2018, ktorý pokryl časť nákladov. Obec do projektu investovala 38.342,84 €. Vďaka zapojeniu sociálneho podniku Budi-mírske služby, s.r.o. do kompletnej opravy amfiteátra, dokázala obec ušetriť takmer 50% z predpokladaných nákladov, ktoré boli podľa projektu stanovené na 100.387,- €.

Priestor musel byť najprv vyčistený od odpadu a násosov, ktoré zakrývali staré torzo amfiteátra a vyliala sa úplne nová betónová základová doska. Nasledovala drevárska prá-

ca a finalizácia projektu do súčasnej podoby. Pódium ohraničujú v zadnej časti kulis z opracovaného dreva a sprava domček v ľudovom motíve ako zázemie pre účinkujúcich. Celkový charakter stavby má reprezentovať regionálnu kultúru.

Vzhľadom na súčasnú epidemiologickú situáciu nebolo doposiaľ možné využiť tento vynovený krásny priestor na kultúrne podujatia, no veríme že bude svojmu účelu slúžiť dlhé roky. Tešíme sa na budúce spoločné stretnutia, či už pri príležitosti Dňa obce, letnom kine a mnohých ďalších spoločenských podujatí.

(E. B.)

Nepočuli ste posledné oznámenie obecného rozhlasu?
Na čísle +421 948 694 672 si ho môžete vypočuť znovu.

ZBERNÝ DVOR

PREVÁDZKOVÁ DOBA

PIATOK: 08.00 - 12.00 hod., 13.00 - 15.00 hod.

SOBOTA: 08.00 - 12.00 HOD.

Máte nejaké pripomienky, postrehy, zaujímavé fotografie,
nápady, či názory na dianie v obci?

Zašlite nám ich na adresu

budimirskecasy@gmail.com

a aj vaše príspevky sa môžu stať súčasťou

Nových Budimírskych Časov

